

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 111/2019-59

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. februára 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojмира Mamojku (sudca spravodajca) a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní o prijatej ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] štátnych občanov Talianska, zastúpených spoločnosťou URBAN FALATH GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátska kancelária, Havlíčkova 16, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ondrej Urban, MBA, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 72/2013 a takto

rozhodol:

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 72/2013 porušené boli.

2. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie 4 000 € (slovom štyritisíc eur) a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie každému po 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré im je Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd v Bratislave II je p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 611,50 € (slovom šesťsto jedenásť eur a päťdesiat centov) spoločne a nerozdielne na účet ich právneho zástupcu JUDr. Ondreja Urbana, advokátska kancelária, URBAN FALATH GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., Havlíčkova 16, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 111/2019-39 z 12. novembra 2019 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] ako aj [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] štátnych občanov Talianska (ďalej len „sťažovatelia“ alebo „sťažovateľ v 1. 2. a 3. rade“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 233/2013 (ďalej aj „namietané alebo napadnuté konanie“), v ktorom nebolo do dňa podania ústavnej sťažnosti meritórne rozhodnuté (predtým sa konanie viedlo ešte na Okresného súdu Bratislava I pod sp. zn. 10 C 91/2009, pozn.).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa prostredníctvom žaloby domáhajú náhrady škody a náhrady nemajetkovej ujmy v sme 1 363 619,56 € s prísl., ktorá im vznikla ako priamym pozostalým po nebohej ██████████, ktorá zomrela v dôsledku dopravnej nehody na území Slovenskej republiky 7. júla 2007.

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti zrekapitulovali doterajší priebeh danej kauzy a v podstatnom uviedli, že žalobu doručili 3. júla 2009 Okresnému súdu Bratislava I, ktorý až po štyroch rokoch od podania žaloby, t. j. 28. februára 2013, sťažovateľom oznámil, že na konanie nie je miestne príslušný a postupuje vec okresnému súdu. Sťažovatelia sú toho názoru, že aj Okresný súd Bratislava I týmto nesprávnym postupom flagrantne porušil práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, keďže nezákonne konal o (ne)oslobodení sťažovateľov od súdnych poplatkov.

4. V súvislosti s postupom okresného súdu sťažovatelia tvrdia, že aj tento svojím postupom porušil ich základné práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže ako vecne a miestne príslušný súd za 6 rokov vo veci nevydal žiadne rozhodnutie, nevykonal žiadne dokazovanie ani neprijal žiadne iné vhodné opatrenia, ktorými by odstránil vzniknuté prietahy pre účely čo najrýchlejšieho rozhodnutia vo veci. Nie je predsa možné, aby po uplynutí 6 rokov od postúpenia veci, ktorá sa predtým nachádzala na inom všeobecnom súde už takmer 4 roky, napriek konaniu s cudzím prvkom nebolo vykonané žiadne dokazovanie, neboli vypočuté strany sporu a rovnako nebol vyslovený predbežný právny záver.

5. Sťažovatelia osobitne poukázali na skutočnosť, že okresný súd spôsobil absolútne neúčelne prietahy prerušením konania uznesením z 2. júna 2016. Na prerušenie konania

prítom nebol daný žiaden skutočný dôvod, keďže v prebiehajúcim trestnom konaní nebola riešená žiadna otázka, ktorá by mala na predmetné civilné sporové konanie akýkoľvek vplyv. Prerušenie konania preto sťažovatelia považujú za absolútne neodôvodnené a neopodstatnené, keďže konajúci súd nevzal do úvahy celkovú dĺžku konania ani právo sporových strán na rýchlu a účinnú ochranu a hospodárnosť konania.

6. Podľa názoru sťažovateľov v danom konaní všeobecné súdy zavinili zbytočné prietahy v konaní, keďže a ani po 10 rokoch nie je vo veci právoplatne rozhodnuté. Zdlhavosťou konania sa navyšujú aj právne nároky strán sporu, pretože sťažovatelia si uplatňujú nielen nárok na zaplatenie žalovanej sumy, ale súčasne si uplatňujú aj nárok na úhradu úrokov, náhradu trov konania vrátane právneho zastúpenia.

7. Na základe uvedenej sťažostnej argumentácie sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd po prijatí ich ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol, že ich základné právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v namietanom konaní porušené bolo. Súčasne navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov a domáhajú sa aj priznania finančného zadosťučinenia spolu v sume 50 000 € a úhrady trov konania v sume 623,37 €.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

8. Po prijatí časti ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k ústavnej sťažnosti a zároveň oznámila, či trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Okresný súd v prípise sp. zn. Spr 130/2019 z 9. decembra 2019 oznámil, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania. V podstatnom okresný súd uviedol:

„Po oboznámení sa s obsahom súdneho spisu ku konaniu na tunajšom síde uvádzam, že v sporovej veci žalobcu v I. rade [REDAKOVANÉ], žalobcu v II. rade [REDAKOVANÉ] a žalobcu v III. rade [REDAKOVANÉ] proti žalovanému Slovenská kancelária

poisťovateľov (pôvodne proti žalovaným I. Slovenská kancelária poisťovateľov, [REDACTED]

[REDACTED], o náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na tunajšom súde pod sp. zn. 15C/72/2013, súd uznesením sp. zn. 15C/72/2013-1326 zo dňa 06.11.2019 konanie zastavil z dôvodu späťvzatia žaloby v celom rozsahu. Žalobcovia sa vzdali práva podať odvolanie písomným podaním doručeným súdu dňa 07.11.2019.

Sporová vec bola podaná na Okresný súd Bratislava I dňa 03.07.2009 a postúpená z dôvodu miestnej nepríslušnosti (na námietku žalovaného v I. rade pri jeho prvom procesnom úkone) z Okresného súdu Bratislava I dňa 26.03.2013 (a prijatá tunajším súdom totožného dňa) na tunajší súd.

Od postúpenia veci tunajší súd vykonával rôzne procesné úkony (prekladateľ, výzvy na vyjadrenie, zisťovanie stavu trestného konania, komunikácia s Ministerstvom spravodlivosti SR, doručovanie listín do Turecka, čakanie na vrátenie doručeníek, komunikácia so stranami sporu, a iné...).

Uznesením sp. zn. 15C/72/2013 - 769 zo dňa 02.11.2016, tunajší súd konanie podľa § 164 Civilného sporového poriadku, prerušil do právoplatného skončenia trestného konania v trestnej veci obžalovaného [REDACTED] [REDACTED] za trestný čin zabitia a ublíženia na zdraví z nedbanlivosti podľa § 85/2, 22-4-5 a 53/6 Tureckého trestného zákona, toho času vedeného na 1. Ťažkom trestnom súde Konya v Tureckej republike, zložka č. 2012/249.

Dňa 01.08.2017 tunajší súd prijal podanie Ministerstva spravodlivosti SR vo veci odsúdenia žalovaného v V. rade na trest odňatia slobody v trvaní 2 roky a 6 mesiacov. Predmetné rozhodnutie bolo súdu doručené v Tureckom jazyku, ktorá skutočnosť si vyžiadala preklad do jazyka slovenského, doručené súdu zo strany predkladateľa dňa 16.02.2018 a následné doručovanie sporovým stranám.

Nakoľko žalobcovia podali voči uzneseniu tunajšieho súdu sp. zn. 15C/72/2013 - 769 zo dňa 02.11.2016 odvolanie, ktoré nebolo (predchádzajúcim zákonným sudcom [REDACTED] [REDACTED]) predložené na rozhodnutie odvolaciemu súdu, súd žalobcov vyzval dňa 09.10.2018 na podanie informácie, či trvajú na podanom odvolaní. Žalobcovia podaním

doručeným súdu dňa 09.11.2018 vzali odvolanie späť. Súd dňa 29.01.2019 vytýčil termín pojednávania na deň 13.06.2019, ktorá skutočnosť si vyžiadala opätovný preklad do jazyka tureckého a následne doručovanie predvolania do Turecka a ustanovenie tlmočníka.

K otvoreniu pojednávania vytýčeného na uvedený termín však nedošlo, nakoľko ad 1) súdu neboli doručené doručky predvolania žalovaným v II. až VI. rade, ani informácia doručujúceho orgánu o doručení predvolania, ad 2) žalobca v II. rade zvažoval návrh na späťvzatie žaloby v časti a to voči žalovaným v II. až VI. rade, ad 3) účastné strany sporu navrhli pojednávanie odročiť. Súd pojednávanie totožného dňa odročil na deň 29.10.2019, ktoré sa však nekonalo z dôvodu späťvzatia žaloby v celom rozsahu.

Na základe uvedeného mám za to, že zo strany tunajšieho súdu nedošlo k zbytočným prietiahom v konaní (vo veci sa konalo, avšak vzhľadom na väčší počet účastníkov na strane žalovaného a potrebu zabezpečenia prekladu každej listiny doručovanej žalovaným v II. až VI. rade spolu s vyčkaním na doručky doručujúceho orgánu, ktoré úkony si vyžadujú značnú časovú náročnosť). Názoru sťažovateľov, že v danom prípade sa sťažovatelia ani po 10 rokoch nedočkali vydania rozhodnutia v spore nemožno vyhovieť, nakoľko spor bol ukončený uznesením o zastavení konania ako je uvedené vyššie. Okrem iného je potrebné poukázať na skutočnosť, že aj sami žalobcovia pôvodne žalovali okrem žalovaného v I. rade Slovenská kancelária poisťovateľov, taktiež

[redacted], pričom žalobu voči žalovaným v II. až VI. rade vzali späť podaním doručeným súdu dňa 21.06.2019 (teda po takmer 10 rokoch od podania žaloby), t.j. ak by žalobcovia uvedených (správne) nežalovali, súd by mohol vo veci konať (odpadla by potreba prekladov, doručovaní, čakania na doručky a pod., t.j. nevyhnutných procesných úkonov bez ktorých nie je možné pripraviť pojednávanie a vykonať dokazovanie s vynesení rozhodnutia vo veci samej).“

9. Následne ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, aby sa vyjadrili, či trvajú na ústnom pojednávaní, a zároveň mu zaslal vyjadrenie okresného súdu na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska k veci.

10. Právny zástupca sťažovateľov v podaní z 12. decembra 2019 ústavnému súdu oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania a v podstatnom uviedol:

„Z obsahu podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľov je zrejmé, že títo majú za to, že v ich prípade konaním všeobecných súdov došlo k zjavnému porušeniu ich práva na rýchle prejednanie sporu, keďže ani po 9 rokoch od podania žaloby nedošlo k predbežnému prejednaniu sporu, či k vysloveniu predbežného právneho názoru.

Z vyjadrenia... vyplýva, že extrémna dĺžka konania bola zapríčinená najmä zložitou právnej stránky veci, keďže v konaní na strane žalovaných vystupovalo viacero subjektov a išlo o konanie s cudzím prvkom.

Žalobcovia majú za to, že v podanej ústavnej sťažnosti jasne uviedli, že žiadna (bez výnimky) zložitost' sporu nemôže ospravedlniť ten fakt, že ani po 10 rokoch žalobcovia nepoznali ani predbežný právny názor súdu, nakoľko nedošlo ani len k predbežnému prejednaniu. V danom prípade sťažovatelia apelovali na skutočnosť, že právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je formulované ako bezpodmienečné, resp. bezvýnimočné.

V demokratickom právnom štáte je predsa nemysliteľné, aby sa či už fyzické alebo právnické osoby dostávali do situácie, kedy nie sú schopné domôcť sa svojich zákonných nárokov a to len z dôvodu, že ide o skutkovo zložitejší spor, či o spor s cudzím prvkom. Je nepochybné, že tieto skutočnosti nemôžu byť pripísané na ľarchu sťažovateľom.

Skutočnosť, ak súd nie je schopný konať v zmysle základných Ústavou garantovaných práv, a to či už z dôvodu zložitejšieho sporu, alebo napríklad z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenia, či akéhokoľvek iného dôvodu je pre sťažovateľ ako subjektov, ktorí sa domáhali uplatnenia svojho zákonného práva absolútne irelevantný. Podstatné pre sťažovateľov je len to, že počas 10 rokov od podania žaloby nebolo vykonané žiadne dokazovanie, že počas 10 rokov nedošlo ani len k vysloveniu predbežného právneho názoru.

V tejto súvislosti sťažovatelia odkazujú na početnú rozhodovaciú prax najvyšších súdnych autorít, ako i na štrasburskú judikatúru, ktorá zhodne uvádza, že žiadna zložitost' neospravedlňuje extrémnu dĺžku konania, ktorou sa v zmysle štrasburskej judikatúry chápu konania, ktoré trvajú viac ako 7 rokov a doposiaľ v nich nebolo vydané žiadne právoplatné rozhodnutie.“

III.

K obsahu spisu okresného súdu v napadnutom konaní

11. Ústavný súd v záujme objektívneho posúdenia veci požiadal okresný súd o predloženie súdneho spisu, ktorý mu okresný súd doručil na nahliadnutie 12. decembra 2019. Zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, z vyjadrenia okresného súdu a ústavnej sťažnosti ústavný súd zistil, že okresný súd naozaj za 6 rokov vo veci samej nevydal žiadne rozhodnutie, nevykonal žiadne dokazovanie, nevypočul sporové strany ani nevykonal žiadne iné vhodné opatrenia, ktorými by smerovali rýchlemu rozhodnutia vo veci. Tu treba podotknúť, že ešte v čase, keď vec bola ešte na miestne nepríslušnom súde, právny zástupca sťažovateľov podal 28. augusta 2012 aj návrh, aby súd prerušil súdne konanie a požiadal „Súdny dvor Európskych spoločenstiev“ o rozhodnutie o viacerých predbežných otázkach. K uvedenému návrhu sa vyjadril neskôr žalovaný v 1. rade (22. januára 2013 podal právny zástupca žalovaného v 1. rade aj námietku miestnej nepríslušnosti Okresného súdu Bratislava I (č. 1. 284 až č. 1. 287).

12. Okresný súd 17. júna 2013 po postúpení veci (28. február 2013) vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, aby predložil originály alebo úradne osvedčené fotokópie splnomocnení udelených sťažovateľmi (doplnenie splnomocnení bolo doručené okresnému súdu 1. júla 2013 a 3. júla 2013). Súčasne niekoľkokrát v roku 2013 žiadal Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Dolnom Kubíne aj Okresnú prokuratúru Dolný Kubín o predloženie vyšetrovacieho spisu a zisťoval prostredníctvom orgánov prokuratúry a Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstva“) stav trestného konania voči vodičovi, občanovi Tureckej republiky, ktorý spôsobil dopravnú nehodu. Okrem toho právny zástupca žalobcov doručil 5. augusta 2013 okresnému súdu vyjadrenie k námietke miestnej nepríslušnosti žalovaným v 1. rade a zmenu žalobného návrhu (č. 1. 331 až č. 1. 337). Svoje vyjadrenie doplnil podaním doručeným okresnému súdu 27. februára 2014 (č. 1. 405 až č. 1. 408). V roku 2014 okresný súd doručoval žalovaným žalobný návrh, aby sa k nemu vyjadrili. V neposlednom rade okresný súd zabezpečoval v ďalších rokoch prostredníctvom znalca (riešil na začiatku jeho nečinnosť) preklady žalobného návrhu, úradných listín a vyjadrení sporových strán do tureckého jazyka a ich doručovanie

sporovým stranám prostredníctvom ministerstva a Ministerstva spravodlivosti Tureckej republiky, pretože väčšina žalovaných (v 2. až 6. rade) bola z Tureckej republiky. Zisťoval tiež stav trestného konania proti žalovanému v 5. rade, ktoré prebiehalo v Tureckej republike.

13. Dňa 24. septembra 2015 právny zástupca sťažovateľov požiadal okresný súd, aby nariadil pojednávanie.

14. Okresný súd následne 2. novembra 2016 prerušil konanie do právoplatného skončenia trestného konania proti žalovanému v 5. rade vo veci trestného činu zabitia a ublíženia na zdraví z nedbanlivosti vedeného na „*1. Tazkom süde trestnom süde Konya v Tureckej republike*“. Proti rozhodnutiu o prerušení konania podali sťažovatelia odvolanie 8. decembra 2016 (č. 1. 783 až 786). Dňa 9. októbra 2018 okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, či trvá na odvolaní proti rozhodnutiu o prerušení konania, keďže medzitým došlo k právoplatnému skončeniu trestnej veci voči žalovanému v 5. rade, ktorý bol odsúdený za spáchaný trestný čin na 2 roky a 6 mesiacov odňatia slobody. Právny zástupca sťažovateľov zobral podaním zo 7. novembra 2018 svoje odvolanie späť a žiadal okresný súd o pokračovanie v konaní.

15. Dňa 29. januára 2019 okresný súd určil termín pojednávania na 13. jún 2019 a zabezpečil prostredníctvom znalca preklad predvolania do tureckého jazyka. Podaním z 20. mája 2019 právny zástupca sťažovateľov podal vyjadrenie k pobytu sťažovateľov, a k ich zdravotnému stavu, ako aj vyjadrenie k návrhu, kde uviedol relevantnú judikatúru všeobecných súdov a Súdneho dvora Európskej únie v obdobných veciach (č. 1. 902 až č. 1. 925).

16. Pojednávanie 13. júna 2019 sa konalo za účasti právneho zástupcu sťažovateľov a osobne bol prítomný aj žalobca v 2. rade [REDACTED], avšak pre neprítomnosť tlmočníka zo slovenského do talianskeho jazyka, ako aj pre neprítomnosť žalovaných, ktorých predvolanie nepovažoval súd za preukázané, bolo pojednávanie odročené na 29. október 2019.

17. Podaním z 20. júna 2019 právny zástupca zobral žalobu sťažovateľov späť voči žalovaným v 2. až 6 rade a okresný súd uznesením z 15. júla 2019 zastavil konanie proti žalovaným v 2. až 6 rade a pripustil zmenu žaloby proti žalovanému v 1. rade (č. l. 1165). Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 6. augusta 2019 (č. l. 1249). Dňa 15. augusta 2019 bolo okresnému súdu doručené podanie právneho zástupcu žalovaného v 1. rade, ktorý sa vyjadril k veci. Pojednávanie 29. októbra 2019 bolo odročené na žiadosť sporových strán, pretože medzi nimi prebiehalo mimosúdne rokovanie, ktoré nemalo byť do termínu pojednávania skončené.

18. Podaním z 29. októbra 2019 doručeným okresnému súdu 30. októbra 2019 došlo k späťvzatiu žaloby v celom rozsahu (dohoda o urovnaní je v spise zažurnalizovaná na č. l. 1302 až č. l. 1306). Okresný súd uznesením č. k. 15 C 72/2013-1326 zo 6. novembra 2019 konanie zastavil. Sťažovatelia sa podaním zo 7. novembra 2019 vzdali práva na podanie odvolania. Na č. l. 1366 v spise sa nachádza úradný záznam okresného súdu, že *„nie je možné vyznačiť právoplatnosť na čiastočnom zastavení zo dňa 15.07.2019, č. k. 15 C/72/2013 -1165 z dôvodu, že súdu sa doposiaľ nevrátili potvrdenia o doručení uznesenia žalovaným v 2. až 6. rade“*.

IV.

Právomoc ústavného súdu, zákonné a judikatúrne východiská a vyhodnotenie postupu okresného súdu

19. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

20. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21 Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13, § 16 až § 28, § 32 až § 248, § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

22. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu dochádza(lo) k porušovaniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

23. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná.

24. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil aj judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02, I. ÚS 132/03).

25. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti, ktorá je plne aplikovateľná i po zmene právnej úpravy, konštantne vychádza z názoru, že účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04). Pre naplnenie práva

zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

26. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana sporu obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

27. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený, a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového, civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku.

28. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 vyplývala z § 6 OSP, ktorý súdu prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupoval tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá, ako aj z § 117 ods. 1 OSP, podľa ktorého bol sudca povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov, a z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, v ktorý sa bude konať nové pojednávanie.

29. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej už od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento

základný princíp konania je premietnutý aj do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku.

30. Napríklad povinnosť súdu konať bez prietáhov vyplýva z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania, z § 153 CSP o sudcovskej koncentrácii konania, ďalej z § 168 – § 172 CSP o predbežnom prejednaní sporu a následkoch neprítomnosti strán aj z § 179 ods. 1 CSP, podľa ktorého pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona, alebo z § 183 ods. 1 prvej vety CSP, podľa ktorej pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

31. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prietahom, a teda či bolo alebo nebolo porušené základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016). V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

32. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že konania o náhradu škody a zaplatenie nemajetkovej ujmy a ušlého zisku nie sú právne zložité a tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Skutková zložitosť prípadu sa nedá však ani posúdiť, pretože okresný súd zatiaľ nevykonal žiadne dokazovanie, ktoré by poukázalo na komplikované zisťovanie skutkového stavu. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení taktiež nepoukázal na prípadnú právnu alebo skutkovú zložitosť veci.

33. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v preskúmvanej veci, ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by mali byť osobitne zohľadnené na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prieťahom. Neprimeraná dĺžka napadnutého konania pred okresným súdom teda nebola vyvolaná správaním sťažovateľov, v konaní boli aktívni, boli zastúpení advokátom a požadovali, aby okresný súd nariadil termín pojednávania.

34. Napokon ústavný súd pristúpil k hodnoteniu tretieho kritéria, a to samotného postupu okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Ústavný súd si uvedomuje fakt, že prieťahy boli spôsobené do značnej miery aj aspektom reprezentovaným zahraničným prvkom.

35. Ústavný súd sa podrobne oboznámil s doterajším priebehom napadnutého konania a zistil, že celková doba konania na prvostupňovom súde (6 rokov) a predtým 4 roky aj na miestne nepríslušnom súde je zjavne neprimeraná, čo je nezlučiteľné so základnými právami podľa ústavy a dohovoru, ktorých porušenie sťažovatelia namietajú, a judikatúrou ESLP a ústavného súdu.

36. Sťažovatelia v namietanom konaní už po doručení ústavnej sťažnosti ústavného súdu právne relevantným spôsobom [prejavením svojej vôle nepokračovať ďalej v tomto konaní (späťvzatím žaloby)] rezignovali na poskytnutie ochrany svojich práv v súvislosti s právnou neistotou, ktorú vo svojej ústavnej sťažnosti v súvislosti s doterajšou dĺžkou označeného konania namietali, ale urobili tak z dôvodu zlého zdravotného stavu jedného zo sťažovateľov, a navyše až po mimosúdnom urovnaní sporu.

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

K bodu 1 výrokovej časti nálezu

37. Ústavný súd konštatuje, že viac ako desaťročné trvanie napadnutého konania je už samo osebe neprimerané. Bez potreby podrobnejších analýz vzhľadom na už uvedené skutočnosti možno konštatovať, že v prípade sťažovateľov nepochybne došlo postupom okresného súdu v napadnutom konaní k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu v bode 1.

38. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu bolo konanie zastavené, ústavný súd preto neprikazoval okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, ako to požadovali sťažovatelia v bode 7.

K bodu 2 výrokovej časti nálezu

39. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie [obdobne § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

40. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

41. Podľa § 135 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v lehote do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu priznané finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nezaplatí, zvyšuje sa finančné zadosťučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplataenia.

42. Sťažovatelia žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume spolu 50 000 € (20 000 € sťažovateľ v 1. rade a po 15 000 € sťažovatelia v 2. a 3. rade) a túto svoju požiadavku odôvodnili jednak samotným porušením svojich práv zbytočnými priet'ahmi a taktiež celkovou dobou konania pred okresným súdom.

43. Vychádzajúc z doterajšej dĺžky napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že v posudzovanej veci existujú dôvody na priznanie finančného zadosťučinenia. Pri ustálení sumy ústavný súd prihliadal na namietané skutočnosti, celkovú dobu napadnutého konania, jeho priebeh a na mieru zavinenia okresného súdu na vzniknutých priet'ahoch, ako aj na to, že po prijatí ústavnej sťažnosti konanie bolo už aj zastavené. Zároveň vzal ústavný súd do úvahy význam konania pre sťažovateľov. Podľa názoru ústavného súdu konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci zodpovedá priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v 1. rade v sume 4 000 € a sťažovateľom v 2. a 3. rade v sume každému po 3 000 €, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto nálezu. Vo zvyšnej časti ich žiadosti ústavný súd nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

K bodu 3 výrokovej časti nálezu

44. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

45. Sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátskou kanceláriou, ktoré si uplatnili a vyčíslili za 3 úkony právnej služby (prevzatie a príprava

zastúpenia, vypracovanie právneho rozboru a spísanie ústavnej sťažnosti) v sume spolu 623,27 €.

46. Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2018 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky vo výške 980 € (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 163,33 € a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 9,80 €), preto trovy právneho zastúpenia pre jedného sťažovateľa za jeden úkon by predstavovali sumu 81,66 €, [(základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 50 % podľa § 13 ods. 2 vyhlášky, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“)]. Za dva úkony a pre troch sťažovateľov je odmena v sume 489,99 € a k tomu 2-krát režijný paušál po 9,80 €. V prípade troch sťažovateľov tvorí náhrada trov právnej služby advokátskou kanceláriou celkovú sumu 509,99 €, po zvýšení o DPH v sume 611,50 €. Vypracovanie právneho rozboru pre klienta ústavný súd nevyhodnotil ako úkon relevantný pre rozhodnutie vo veci samej, preto odmenu zaň nepriznal.

47. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

48. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2020

Mojmír Mamojka
predseda senátu